

Shranil jih je k svojim kot svoja in ista svetost in spoštljivost jih je objela kakor njegova. Zakaj pisma so sveta in s srcem ne ljubi, kdor pisem ne ljubi.

RDEČE NOGE.

Dvorni svetnik pl. Ščaginski je odložil vilice in nož, otrl ustne s servieto in se naslonil na stol. Večerja je bila tečna — poklon zaslužnemu hoteliéju — a česar svetniško srce po pečeni raci s salato in kompotom na noben način ne more pogrešati, je dobra smotka.

»Natakar!«

Namesto natakara pa je stopil v stransko sobo hotela »Pri rdeči kamižoli« beraček s trakovi za čevlje. Približal se je svetnikovi mizi, kakor se bliža vsa ta pocestna in gostilniška beračija; z zmučenim obrazom in tresočo se roko.

»Gospod...«

Fantič je bil po ramah in suknjiču pokrit s svežim, nanovo zapadlim snegom.

»Kaj sneži?«

Dvorni svetnik se je ustrašil in uprl stekla svojih očal v okno. Šipa je bila orošena in le obratne črke vnanjega napisa so se dolgočasile na njej.

Ščaginskega pogled je od okna splaval na svršnik, ki je visel v kotu na klinu, in oko mu je strahoma obviselo na lahki jesenski suknji. O jaz tepec, kako naj pridem domov?

Domislil se je kožuha, ki visi doma v omari že dobra dva meseca in čaka, da ga pobeli prvi sneg. Čisto nov kožuh je, dar gospe pl. Ščaginske za 25. zakonski jubilej. O to bo nocoj jok za dva: prvič za skaženi jesenski površnik in drugič za zimski kožuh, ki je zamudil prvi sneg. Ščaginski se je pomiril z mislijo, da se nocoj itak samo še »cedi«, »belo« da bo šele jutri šlo, in dotlej je svršnik zopet lep in kožuh — naj čaka.

Docela pa se je zopet umiril, ko se je spomnil vseh mikov prvega snega. Pokrepčan od večerje in spočit od sedenja, s smotko v ustih, stopiš na cesto, noža se vgreza v sneg kakor v gosje perje in pušča sledove čisto novih, še ne obrabljenih čevljev za seboj, na brkih in na bradi se nastavljajo kosmi, ki grejejo in zaeno hladijo razgredo lice. Ljudje se presenečeno pozdravljajo, dober večer in lahko noč zveni mnogo prijazneje, bolj človeško, takorekoč nič koristolovno, naravni fenomen je brezdvomno vzbudil v ljudeh zavest celokupnosti, istosti in bratstva. In tako med rahlo in tiho padajočimi kosmi šetati se proti domu, v upanju na gorki zrak, ki sedaj gotovo

že polni izbo, na oblazinjeni stol, ki stoji pripravljen pred kaminom, na žarke žarečega oglja, ki kakor urni prsti švigajo iz peči, na pomirljive povesti starih avtorjev... o kolika slast!

Dvorni svetnik je veselo puhnil dim skoz nos — smotko mu je bil medtem obrezal in našgal natakara — in njegova pozornost se je osredotočila v beračku.

»Kaj prodajaš? Ah, saj vidim, trakove za čevlje. Tako, dragec, jaz nosim štiflete, kakor vidiš, in s trakovi bi ne vedel, kaj početi. Ne bo nič.«

»A milostna gospa?« je naučeno prosil fant in snel motvoz z zvežnja.

Svetnik se je presenečeno nasmehnil.

»Vidiš, fant misli. Toda, mili moj, moja žena nosi čevlje na gumbce, tudi nič zate, kajne? Zaslužiš pa vseeno, da kaj kupim.«

Z las, na katerih se je bila med tem stalila snežna skorja, mu je zdrknil pogled na obraz, na rame, po jopiču navzdol, obstal na kratkih hlačah in — kaj so zagledale svetnikove oči? Beraček je bil bos.

Svetnik se je nekoliko priklonil, da bi videl natanko. Res, gola koža je bila. Pod koleni nekoliko modra, nato sinja, nad gležnji rožna in prsti in peta so bili rdeči, čisto in popolno rdeči. V mesarskih izlozbah vidimo tako rdečico, tudi v angleškem beafsteaku. Svetnika je neprijetno dirnilo v želodec.

»Ali nimaš čevljev, da hodiš bos po gostilnah?«

Fantič je zanikal z glavo in pozorno uprl oči v svetnikove, kot da ima v najkrajšem času izračunati, kako daleč se je razvilo Ščaginskega sočutje.

»To ne gre, da bi bos človek hodil pozimi po boljših lokalih.« Ščaginski je zmajal z glavo in pogledal natakara, ki je stal med durmi, jedilni list zataknjen za telovnik, in zibal levo nogo v kolenu. V natakarjevem obrazu se je zrcalila pohlevnost in pokorščina in Ščaginski je spoznal, da je od njega odvisno, ali bodo bos ljudje beračili pozimi v boljših lokalih, ali ne.

Tega na noben način ni maral. V prsih se mu je zgenilo nekaj kakor sočutje in sramežljiva toplota mu je zaplala krog srca.

»Meni je vseeno, seveda, jaz o tem ne odločam,« se je poizkušal maskirati vsaj napram natakarku, ki je bil brezdvomno zapazil njegov notranji preobrat, ter je segel v žep po mošnjo.

»Ali te zebe v noge?«

»Zebe,« je vztrepetal fant, opazivši kretnjo, s katero segamo po denar, na svetnikovi roki,

in je stopil korak bliže. Zelo naglo je začel razvezovati trakove in jih razvrščati po mizi.

»Hvala, trakov ne potrebujem, sem rekel... rekel že iz početka,« se je branil svetnik, vznemirjen vsled fantove vznemirjenosti, porinivši robo od sebe in držeč krono med palcem in kazalcem druge roke.

»A eno mi moraš obljubiti. Čevlje si kupiš, si razumel? Čevlje in nič drugega nego čevlje. Ne oranž, ne fig, ne rožičev, razumel? Ne pištole, ne kapsljev, ne možičkov, razumel? Ne bonbonov, ne čokolade, ne svečic. In ne morebiti cigaret ali kaj takega. Če te vidim kaditi, si ob denar. Pri priči ti ga vzamem ali pokličem policaja. Ta bi bila lepa, gospoda bi dajala denar, beraček bi pa kadil. Vse se je že pripetilo. Torej čevlje, razumel? in nič drugega nego čevlje.«

Svetnik je podčrtal vsako besedo s tonom učitelja, ki v prvem razredu uči malo naštevanko. Pri tem mu je desna pest padala na mizo in denar je pritrkaval z zamolklim, ubitim glasom.

Fant je nepremično spremljal gibanje te pesti. Zlasti predmet, ki sta ga krila palec in kazalec, je bil zanj odločilne važnosti. Še ga ni imel, še je bil v tuji roki.

Skremžil je obraz, mišice na čeljustih so vidno vztrepetale in mežikanje z očmi je napovedovalo solze.

Svetnik mu je pomolil denar, a ko je ta bliskoma segel ponj, ga je še za hipec umaknil.

»Kaj si boš kupil s tem denarjem?«

»Čevlje,« je obljubil fantič skoro z jokajočim glasom in že so mu resnične solze stopile v oči.

»No, če si kupiš čevlje, ga imej, pa zbogom.«

Fant je gbrnil denar na dlani, si ga ogledal pod svetilko na obe plati, nato ga je spustil v stranski žep in pograbil zveženj trakov.

Brezglasno je izginil iz sobe, za njim so ostali na parketu mokri sledovi stopal — — —

Svetnik se je dobrohotno nasmehnil.

»Kaj mislite, ali si kupi čevlje?«

Natakar, počaščen po toliki milosti, je za spoznanje zlezel iz svojega fraka in njegove besede so bile gladke kakor jegulja.

»Nič se ne ve, gospod svetnik. Kontrola sicer je nemožna. Tačih beračkov je na tisoče v tem mestu. Pravijo, da so organizirani. Iz skupne centrale — beraštvene direkcije takorekoč — jih pošiljajo na vse strani. Toda upajmo! Upajmo trdno, gospod svetnik, da bo miloščina v prid obrnjena. Jaz bi si celo upal trditi, z opreznostjo seveda, da si fantič naposled, če ga ne premagajo izkušnje, morebiti vendarle kupi čevlje.«

Zaeno se je lahko poklonil, potegnil počasi servieto izpod svetnikovega lakta in si naložil na roko vso posodo, ki je še stala na mizi.

»Izvolite še sir, sadje, torto?«

Svetnik je odklonil in se naslonil na stol. Blagodejna toplota večerje se mu je razlila po vsem telesu in duh, vzbujen po žlahtni smotki, mu je porajal prijetne misli: imenitna služba, kožuh, prvi sneg — in pri tem ostane človeku še toliko, da takemu ubogemu boscu kupi čevlje.

»DULCE EST PRO EO MORI.«

Na stopnicah je stala zmetalka Anamarija, krilila z rokami in vpila;

»Jaz nisem nič kriva, jaz nisem nič kriva...«

»Kaj se je zgodilo?« je vprašal na hodniku dobrohoten bas človeka, ki je bil pred par trenutki zaprl vnanja vrata.

»Pomislite, človek božji... jaz pometam... pometam... in na kaj mi trči metla? Pod klopjo je tema, kdo vidi pod klop, če je tema? Jaz, stara žena, že celo ne vidim, če je tema...«

Filozof Simon Rovtar je izprevidel, da od vseučiliščne zmetalke ne more izvedeti, kaj je vzrok kriku. Krenil je torej v notranji hodnik, odkoder je — v tem poznem času nekaj nenavadnega — še prihajala plinova svetloba in kjer se mu je zdelo, da čuje moške korake.

Duri v žensko garderobo so bile nastežaj odprte, skozi okno sta se svetili čeladi dveh mestnih policajev. Eden njiju je klonil nad nečim črnim, dolgim, ki je ležalo na klopi, drugi je stal pod plinovo svetilko in dehtivo razbiral v belem lističu.

Rovtar je pomolil glavo skoz duri, lahen lizolov vonj mu je puhn timer obraz.

Ženski, ki je ležala na klopi, ni mogel videti v lice. Zapazil je le dvoje drobnih belih rok, ki sta spredaj in zadaj viseli raz klop, nakiteni s tenkimi, zamolklosrebrnimi obroči. Srebro se je hladno lesketalo v plinovi svetlobi in dajalo ročni polti nekaj vonjavega, mehkega, rožnega.

Simon bi bil vstopil, da se ni o pravem času spomnil, da je popolnoma nepotreben in da tuja nesreča, brž ko se je loti policija, nikogar nič več ne briga.

A policaj, ki je stal pod svetilko in z neumnimi očmi bulil v listič, se je ozrl.

»Dovolite, ali ste študent?«

Filozof je vstopil s pridržano sapo, ošinišči drugega policaja, ki je bil zdajci zaagrabil dekletu obe roki in jih pričel vihteti navzgor in navzdol, navzgor in navzdol... s kratkim pogledom.